

رویه حمایت از حق آزادی و امنیت شخصی با توجه به قواعد بین الملل

شهناز هاشمی^۱، عباس زارع^۲

^۱ دانشیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز، دانشکده علوم ارتباطات و مطالعات رسانه، تهران، ایران

^۲ دانشجوی دکتری علوم ارتباطات اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردبیل

چکیده

آزادی و امنیت شخصی پس از حق حیات در شمار دغدغه‌های خطیر انسان قرار می‌گیرند. اهمیت این دو، موجب شناسایی حق آزادی و امنیت شخصی در اسناد بین‌المللی و منطقه ای حقوق بشر گردیده است. حق آزادی و امنیت شخصی از قدیمی‌ترین و بنیادی‌ترین حق‌های بشری (حقوق بشر) است که در حوزه عدالت کیفری در زمره مباحث بسیار مهم قرار دارد. تلفیق حق آزادی شخصی و حق امنیت شخصی در اسناد حقوق بشری در قالب حق آزادی و امنیت شخصی نمود یافته است. حق "آزادی و امنیت شخصی" یکی از مهم‌ترین حقوق بشری است که در ماده ۳ اعلامیه جهانی حقوق بشر مصوب ۱۹۴۸، ماده ۹ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی مصوب ۱۹۶۶ و ماده ۵ کنوانسیون اروپایی حقوق بشر، مصوب ۱۹۵۰ مورد تأکید قرار گرفته است. در اصل ۲۲ حریم خصوصی (شامل مسکن و شغل)، امنیت حقوقی (تضمین حقوق) و امنیت شخصی (امنیت جسمانی، مالی و معنوی) در کنار یکدیگر از سوی قوه مؤسس تضمین شده‌اند. بدین ترتیب، در اصل ۲۲ مصادیق گوناگون امنیت در قالب زیر مجموعه‌های امنیت انسانی گرد هم آمده‌اند. ایران در تدوین قوانین خود همسو با قوانین جامعه بین‌الملل می‌باشد. گرچه ابهاماتی در این قوانین وجود دارد و باید رفع گردد اما همواره سعی شده تا آزادی و امنیت شخصی افراد را طبق قوانین و در صورتی که به دیگران آسیب نرساند را برای همه‌ی شهروندان خود تدوین می‌نماید. که بررسی هر این حق‌ها از دیدگاه کمیته حقوق بشر نقش بسزایی در شناسایی حدود و ثغور حق آزادی و امنیت شخصی دارد. در این مقاله، گستره مفهومی و حوزه شمول حق آزادی شخصی و حق امنیت شخصی مورد بررسی قرار گرفته و فراخور نیاز به آرای کمیته حقوق بشر و دیوان اروپایی حقوق بشر مستند گردیده.

واژگان کلیدی: حق آزادی و امنیت شخصی، آزادی شخصی، امنیت شخصی، زمینه تاریخی مفهوم حق آزادی و امنیت شخصی

مقدمه

حق آزادی و امنیت شخصی در زمره حقوق طبیعی است و از مباحث بسیار مهم حوزه عدالت کیفری تلقی می شود. این حق مبنای حمایت از افراد در برابر سلب خودسرانه آزادی و هم چنین قانونی نمودن دستگیری و بازداشت است. حق آزادی و امنیت شخصی از حق های اولیه و از شرط های زیربنایی برای نیل به دیگر آزادی ها و حق ها است؛ چراکه در شرایط فقدان آزادی جسمانی و وجود تهدیدات امنیتی، امکان برخورداری از سایر حقوق و آزادی ها متزلزل می گردد. در واقع، بهره مندی از حقوق بشر در بستر حق های زیربنایی هم چون حق حیات و حق آزادی و امنیت شخصی میسر خواهد بود. امنیت در جامعه ی بین المللی مقوله ی بسیار بااهمیتی است چرا که بقا و توسعه ی جامعه به وجود آن متکی بوده و نبود امنیت، حیات جامعه را با مخاطره روبرو می کند. (آرایی درونکلایی، ۱۳۹۰: ۱۱۶-۱۱۷).

در این مقاله قبض و بسط حق آزادی شخصی و حق امنیت شخصی مورد بررسی قرار می گیر د و به فراخور بحث، به آرای کمیته حقوق بشر و دیوان اروپایی حقوق بشر اشاره خواهد شد.

بیان مسئله

آزادی و امنیت شخصی یکی از مقوله های مهم دوران بشری در همه ی اعصار بوده و همواره انسان ها به آن توجه داشته و برای به دست آوردن آن بسیار تلاش می کنند. این وظیفه ی دولت ها است تا آزادی و امنیت شخصی را برای شهروندان خود مهیا سازند و در برابر هر چیزی که مانع آن می شود مقابله کرده و قوانین را برای این اصل مهم مهیا سازند. امروزه بیشتر قوانین اساسی مدرن بر مفهوم امنیت شخصی و آن هم در جنبه ی جسمانی آن در مقابل بازداشت خودسرانه تأکید دارند؛ در حالی که به نظر می رسد اصل ۲۲ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مبنای نظری لازم را برای امنیت انسانی ارائه داده است؛ مفهومی که شاخص های گوناگونی از قبیل تضمین امنیت شخصی، حریم خصوصی، امنیت حقوقی و امنیت قضایی را در بر می گیرد. (طباطبایی موتمنی، ۱۳۸۰: ۱۶). حق آزادی و امنیت شخصی بدین معنا که هر فردی در پناه قانون و موازین حقوق بشری حق دارد تا از آزادی و امنیت بهر مند گردد. در چنین چارچوبی هرگونه تهدید خودسرانه آزادی و امنیت شخصی ممنوع بوده و سلب آزادی نیز امری استثنایی است که تنها به وسیله مرجع صالح قضایی و مستند به آیین دادرسی و با رعایت موازینی که از احترام به فرض برائت واصل آزاد بودن افراد ناشی می شود، امکان پذیر می گردد. اهم مصادیق حق آزادی و امنیت شخصی در ماده ۹ میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی و بندهای پنج گانه آن مورد اشاره قرار گرفته اند. در ماده ۹ میثاق، در وهله اول بر حق هر کس به بهر مندی از آزادی و امنیت شخصی تأکید شده و به دنبال این تأکید، بر ممنوعیت سلب خودسرانه آزادی، حق متهم به آگاهی از دلایل دستگیری و نوع اتهام، حضور فوری متهم نزد مرجع قضایی، استثنایی بودن بازداشت متهم، حق فرد بازداشت شده به اعتراض به قرار بازداشت و حق جبران خسارت هر کس که به طور غیرقانونی دستگیر یا بازداشت گردیده، تصریح شده است. همه دولت های عضو میثاق و نیز در راستای ترویج مفاد این سند بین المللی و براساس ماده ۲۸ آن، کمیته حقوق بشر، مستقر در ژنو، تشکیل شده است. این کمیته بر مبنای مواد ۴۰ تا ۴۵ میثاق مذکور، وظایفی از جمله مطالعه گزارش های دولت های عضو در مورد اجرای تعهداتشان، تدوین گزارش در مورد عملکرد دولت ها و نیز ارائه ملاحظاتی درباره مفاد میثاق راعدهار است. افزون بر وظایف یادشده، کمیته حقوق بشر، براساس ماده ۲ پروتکل اختیاری میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی (مصوب ۱۹۶۶) به شکایت فردی علیه دولت هایی که به این پروتکل ملحق شده اند بادر نظر گرفتن مقررات پروتکل یادشده رسیدگی می نمایند.

مفهوم آزادی و امنیت شخصی

آزادی

آزادی عبارت از "حقی است که به موجب آن، افراد بتوانند استعداد و توانایی های طبیعی خدادای خویش را به کار اندازد، مشروط بر آنکه آسیب وزیانی به دیگران وارد نسازد" (هاشمی، ۱۳۸۴: ۹۶) از آنجا که آزادی شخصی لازمی وجود انسان و به عنوان یکی از حقوق فطری، غایت مطلوب جامعه بشری است، همگان باید یا آن به دیده احترام بنگرند و تعرض نسبت به آن احتراز کنند. با وجود این اسناد بین المللی حقوق بشر بدین ترتیب به حمایت از حقوق برخورداری از آزادی افراد پرداخته است که هیچ کس را نمی توان خود سرانه بازداشت نمود" (خسروی، ۱۳۸۸: ۱۸۶).

مفهوم آزادی گستره مفهومی وسیعی به ذهن متبادر می سازد و دربرگیرنده آزادی های مدنی و سیاسی آن دسته از آزادی هایی هستند که دخالت دولت را بر نمی تابند. البته عدم دخالت دولت در آزادی های مدنی و سیاسی مطلق نیست، بلکه مقصود از آزادی های مدنی و سیاسی لازم است، همانند مواقعی که آزادی شخصی توسط افراد خصوصی نقض می گردد (اسمعیل پور و شریعت باقری، ۱۳۹۳: ۸).

امنیت

شناخت مفهوم امنیت مستلزم شناخت سه عنصر است. اول، موضوع امنیت یعنی آنچه که باید تأمین شود. دوم، ماهیت تهدید یعنی آنچه که موضوع امنیت باید در مقابل آن تأمین شود و سوم، ابزار امنیت است که به وسیله آن موضوع امنیت در مقابل ماهیت تهدید تأمین می شود. زوایای مختلف یک مقوله امنیتی را می توان با کمک سه عنصر فوق الذکر تبیین کرد. بنابراین امنیت، حمایت از موضوع امنیت در مقابل ماهیت تهدید با بکارگیری از ابزارهای امنیت است. مفهوم امنیت از مفاهیم پیچیده و بسیار مهم علوم اجتماعی است که اهمیت آن در مقام تحدید آزادی ها تجلی می یابد. امنیت برای همه اعضای جامعه تکلیف ساز است. افراد در برابر حقوق یکدیگر و دولت در مقام وضع قانون و ایجاد دستگاه های نظارتی و قضایی برای صیانت از حقوق و آزادی ها مسئولیت دارند. امروزه مفهوم امنیت در حقوق بین الملل و به ویژه حقوق بشر زوایای پیچیده و نوینی یافته است که سرمنشاء بسیاری از تحولات بین المللی و نظریه های حقوقی بین المللی شده است. از آنجا که موضوع امنیت در میان اعضای جامعه بین المللی دارای مفهومی یکسان نیست، لذا جامعه بین المللی تاکنون نتوانسته است تعریفی واحد از مفهوم امنیت در مقولات مختلف بین المللی ارائه نماید. امنیت مفهومی سهل و ممتنع است؛ به همان نسبت که هر شخصی رهایی از ترس و خطر را درک می کند، تعریف امنیت آسان است و در عین حال تعریف جامع و مانع از امنیت با نظر داشت عناصر آن بسیار مشکل است. ماده ۳ اعلامیه جهانی حقوق بشر، بند ۱ ماده ۷ کنوانسیون آمریکایی حقوق بشر و ماده ۶ منشور آفریقایی حقوق بشر و مردم، حق امنیت شخصی را به همراه آزادی شخصی شناسایی کرده اند. حق امنیت مورد نظر در اسناد بین المللی حقوق بشر، مشمول تضمین و حمایت دولت از حقوق و اموال شخصی شهروندان در مقابل تهدیدات نمی شود، بلکه رویکردی مبتنی بر اتخاذ اقدامات مثبت به عنوان تعهد دولت های عضو برای حمایت از تمامیت فیزیکی شخص مدنظر است. همان امنیت است که به سنت اروپای آن دوره در کنار آزادی آورده شده است (ویژه، ۱۳۹۰: ۱۰۸). حق امنیت دارای مصادیق فراوانی است که شامل امنیت خلوت و حریم خصوصی، امنیت رفت و آمد و اقامت، امنیت بازداشت خودسرانه و تعقیب غیر قانونی (خسروی، ۱۳۸۸: ۱۸۵) می باشد و در خصوص امنیت شخصی دو نظر وجود دارد؛ یکی معنای عام از امنیت شخصی است که به نوعی تمام حقوق بشرذیل آن قرار می گیرد و به مفهوم امنیت انسانی تعبیر می گردد و دیگری معنای خاص از امنیت شخصی است که از ماده ۹ میثاق حقوقی مدنی سیاسی با عنوان حق آزادی و امنیت شخصی مستفاد می گردد و با دقت در اسناد بین المللی و منطقه ای حقوق بشر به نظر می آید که مقصود از "آزادی و امنیت شخصی" مد نظر است (صادقی زیازی و ابراهیمی منش، ۱۳۹۲: ۱۷۳).

حق آزادی و امنیت شخصی

حق آزادی و امنیت شخصی بدین معناست که از هیچ فردی نمی توان سلب آزادی کرد مگر بر مبنای قانون و با دستور مرجع صالح قانونی و با پیروزی از سازکارهایی که با احترام به اصل آزاد بودن افراد در متون قانونی پیش بینی شده است. در صورتی که در قانون کشوری چنین پیش بینی هایی نشده باشد در این صورت باید گفت که مردم آن کشور از حق آزادی و امنیت شخصی برخوردار نیستند و بر اساس اسناد جهانی حقوق بشر حق آزادی امنیت شخصی باگستره آن که در برگیرندی سازکارهایی برای سلب آزادی است به رسمیت شناخته شده است؛ بنابراین در سلب آزادی افراد حداقل باید موازینی را که در اسناد جهانی حقوق بشر و به ویژه میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی پیش بینی شده است، رعایت کرد. افزون بر این، با توجه به اینکه قوانین داخلی کشورها قواعد حقوقی را با تفصیل سیار بیشتر بیان می دارند بدیهی است که در آیین دادرسی کیفری هر کشور، باید سلب آزادی افراد با رعایت تضمینات گسترده تری نسبت به اصل آزادی بودن افراد صورت بگیرد. از حق آزادی و امنیت شخصی، طیفی از حقوق برای فرد و سلسله ای از تکالیف برای دولت پدید می آید. بر اساس این حق، هر نوع توقیف خود سرانه ممنوع می گردد و سلب آزادی تنها بر اساس قانون در جرایم غیر مشهود با دستور مرجع قضایی صالح و به وسیله ضابطان دادگستری که بر مبنای قانون مشخص و معین هستند صورت می گیرد و در جرایم مشهود و غیر مشهود، ضابطان دادگستری، باید در هنگام توقیف افراد به سرعت به گونه ای کامل و قابل فهم به متهم تفهیم اتهام نمایند. تفهیم اتهام باید در برگیرنده ی موضوع اتهام و عنوان قانون آن باشد. ضابطان دادگستری هم چنین باید متهم را بدون درنگ در برابر مرجع صالح قضایی حاضر نمایند. مرجع قضایی نیز بایستی آزادی افراد را رعایت نمایند و تنها در صورتی که ضرورت نیل به عدالت در یک دادرسی کیفری اقتضاء کند، می تواند آزادی فرد را محدود نماید. در راستای محدودیت آزادی فردی نیز بایستی بازداشت و سلب آزادی از فرد گزینه آخر باشد و در وهله اول از قرارهای جانشین بازداشت هم چون قرار وثیقه و یا کفالت استفاده گردد. در صورتی که برای یم دادرسی کیفری در جهت نیل به عدالت و از بیم فرار متهم به احتمال آسیب زدن وی مجنی علیه و یا امکان تر بین رفتن آثار جرم به وسیله او بازداشت فرد ناگزیر باشد، این بازداشت باید بر اساس دلایل موجه بوده و متهم نیز از این دلایل آگاه گردد. همچنین بازداشت باید مدتی معین داشته باشد و به گونه ای غیر معقول طولانی نشود و ضمن اینکه متهم بایستی از حق اعتراض به قرار بازداشت برخوردار باشد. در طول بازداشت نیز می باید رفتار قانونی و انسانی با متهم صورت بگیرد، در بازداشتگاه قانونی نگهداری شود و از شرایط انسانی بهره منده گردد و سرانجام اینکه در صورت تبرئه متهم و یا در صورتی که متهم به مجازات کمتر از آنچه در دوران بازداشت تحمیل کرده است محکوم گردد، باید خسارت وارد شده به وی را از نظر مادی و معنوی جبران گردد (بهمنی قاجار، ۱۳۸۷: ۱۶۹).

حوزه شمول حق آزادی شخصی

در حقیقت حق آزادی شخصی لغو کامل اقدامات سلب کننده ی آزادی شخصی از سوی دولت نیست. حق آزادی شخصی می کوشد تا تنها ضمانت هایی شکلی از آزادی شخصی را به زبان درآورد و شخص را در پرتو این ضمانت ها بی شکلی از آزادی شخصی رابه زبان قانون درآورد و شخص را در پرتو این ضمانت ها در مقابل سلب خودسرانه یا غیر قانونی آزادی حمایت نماید. حق آزادی شخصی موجب حمایت از آزادی های فیزیکی افراد در قالب مجموعه ای از حق ها است. بر این اساس حق های مختلفی را می توان برشمرد:

۱. حق بر عدم سلب آزادی مگر بر اساس رویه قانونی (حق قانونی بودن بازداشت)

۲. حق بر عدم دستگیری و یا بازداشت خودسرانه

۳. حق از توقیف و تجسس بی دلیل

۴. حق بر اطلاع و دسترسی به حکم قانون

۵. حق دسترسی به دادگاه صالح و حق بر حضور فوری قاضی

۶. حق بر عدم بازداشت در زمانی که فرد در انتظار محاکمه به سر می برد

۷. حق بر رسیدگی نسبت قانونی بودن دستگیری با بازداشت

۸. حق بر رفتار انسانی و محترمانه

۹. حق بر رهایی از شکنجه، رفتار یا مجازات جشن، غیر انسانی یا تحقیر کننده

۱۰. حق بر غرامت

در دیدگاه سنتی؛ گستره حق آزادی شخصی صرفاً ناظر بر واقعیت سلب آزادی "و رعایت حمایت‌ها و ضمانت‌های حداقلی این حق است. به عنوان مثال اگر شخص بازداشت شده از دلایل سلب آزادی مطلع نگردد، در این صورت حق آزادی شخصی وی نقض شده است؛ اما اگر همان فرد در فرآیند بازداشت مورد سوء رفتار قرار گرفته باشد، طبق دیدگاه سنتی نقض حق آزادی شخصی صورت نگرفته است (اسمعیل پوروشریعت باقری، ۱۳۹۳: ۱۲-۱۳).

زمینه تاریخی مفهوم حق آزادی و امنیت شخصی

در ماده ۳ اعلامیه جهانی حقوق بشر به حق آزادی و امنیت شخصی بایبانی کلی اشاره شده است. در این ماده تعریفی از حق آزادی و امنیت شخصی به عمل نیامده و مصادیقی از این حق نیز اشاره نشده است؛ بنابراین تاپیش از تصویب کنوانسیون اروپایی حقوق بشر در سال ۱۹۵۰ و میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی ۱۹۶۶ در تعریف حق آزادی و امنیت شخصی ابهاماتی وجود داشت. متعاقب تصویب در سند یادشده رفته رفته به مصادیقی از حق آزادی و امنیت شخصی اشاره نشد؛ اما مصادیق مورد اشاره در تفسیر این دوسند فقط در پیوند با سلب آزادی جسمانی بودند و بدین ترتیب موضوع تهدید امنیت فردی در شرایطی که سلب آزادی جسمانی به عمل نیامده باشد هم در کنوانسیون اروپای حقوق بشر و هم در میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی نادیده گرفته شد. تدوین کنندگان میثاق نیز به ضرورت تامین امنیت فردی در شرایطی که سلب آزادی جسمانی به عمل نیامده باشد، توجهی نداشتند و از مذاکرات انجام شده در تدوین ماده ۹ میثاق چنین برمی آید که دست‌اندرکاران تنظیم متن میثاق، نخستین جمله ماده ۹ به این شرح: "هرکس حق آزادی و امنیت شخصی دارد..." را تنها در چارچوب دستگیری و بازداشت افراد در شرایطی غیر از سلب آزادی جسمانی فراهم شد.

برداشت کمیسیون (سابق) و دیوان اروپایی حقوق بشر

برای نهاد های استرابطورگ از دهه ی ۱۹۷۰ فرصت تدقیق مفاهیم آزادی و امنیت شخصی، به شرح مندرج در ماده ۵ کنوانسیون اروپایی حقوق بشر، فراهم بوده است. معهدا، از تصمیم کنسیون سابق اروپایی حقوق بشر در قضیه "آجی Agee" علیه بریتانیا و نیز اظهار نظر یکی از قضات اروپایی حقوق بشر به نام "جان میر" مبنی بر اینکه "امنیت شخصی فقط به این معنا ست که هیچکس نباید واهمه و ترسی از به مخاطره افتادن آزادی خود داشته باشد". چنین استنباط می شود که از دیدگاه کمیسیون مذکور "امنیت شخصی" مفهومی مستقل نیست و در معنای عادی آن باید حفظ سلامت جسمانی در مقابل هجمه های غیر قانونی را استنباط کرد؛ اما به نظر می رسد که دیوان اروپایی حقوق بشر در دهه ی ۱۹۹۰ به سوی برداشتی متفاوت گام برداشته است. از آن جمله، دیوان در دعوی اوجالان علیه ترکیه بازداشت فردی در خاک کشوری دیگر بدون اخذ رضایت قبلی دولت مربوط را تضمین حق امنیت شخصی تلقی کرده است؛ بازداشت یک فرد توسط مقامات یک دولت در خاک کشوردیگر و بدون جلب رضایت آن نقض حقوق فردی مربوط به امنیت، موضوع بند ۱ ماده ۵ کنوانسیون اوپایی حقوق بشر است.

کمیته حقوق بشر و شناسایی مفهومی مستقل از "امنیت شخصی"

کمیته حقوق بشر در نظری که در ۱۲ ژوئیه ۱۹۹۰ ارائه نموده، به تعریفی موسع از "حق آزادی و امنیت شخصی" پرداخت و مفهوم امنیت شخصی را مستقل از مفهوم متعارف سلب آزادی مورد شناسایی قرارداد. این مفهوم هم در شرایطی که فقط امنیت فردی خارج از سلب آزادی جسمانی مورد تهیه قرار گرفته باشد به کار می آید و هم می تواند در مواردی که همراه با سلب آزادی جسمانی مورد تهدیدات امنیتی فراتر از آن نیز قرار گرفته باشد، استفاده شود.

کمیته حقوق بشر در سال ۱۹۹۰، اظهار نظر در قضیه "ویلیام ادوارد دلدگادوپز" علیه کلمبیا به تعریفی فراگیر از حق آزادی و امنیت شخصی می پردازد.

آقای "دلدگادوپز" یک معلم کلمبیایی بود که به عنوان نایب "رئیس" اتحادیه معلمان نیز انتخاب می شود و متعاقب پرونده سازی هایی از سوی ماموران امنیتی و مقامات وزارت آموزش و پرورش از آن وزارت خانه اخراج می گردد. "دلدگادوپز" چندین بار از تصمیم به اخراج خود شکایت می کند ولی به شکایت های او نه تنها ترتیب اثری داده نمی شود بلکه تهدید به مرگ نیز می شود و سرانجام وی از طرف افراد ناشناس مورد حمله قرار گرفته و یکی از همکاران سابقش با هدف ارباب هرچه بیشتر وی، کشته می شود. چنین وضعیتی، این معلم سابق کلمبیایی را نه فقط مجبور به تحمیل اخراج غیرقانونی بلکه فراتر از آن وادار به فرار از کشورش و پناهندگی سیاسی به کشور فرانسه می کند. دلدگادوپز از دولت کلمبیا عضو میثاق، به کمیته حقوق بشر شکایت می کند.

با اینکه در این قضیه شکایت مستقلاً به استناد ماده ۹ میثاق و نقض حق آزادی و امنیت شخصی مطرح نشده بود ولی کمیته حقوق بشر در بررسی شکایت مطروحه، نقض ماده ۹ را نیز مورد ارزیابی ویژه ای دال بر اینکه حق آزادی و امنیت شخصی بایستی فقط به موارد خاص سلب آزادی محدود بماند، وجود نداشته است و موضوع نقض امنیت فردی آقای دلدگادوپز را علی رغم اینکه آزادی جسمانی وی سلب نشده بود مورد بررسی قرار می دهد. کمیته در بررسی این دعوا علیه کلمبیا، تاکید می نماید که حق آزادی و امنیت شخصی مفهومی فراتر از مصادیق سلب آزادی دارد. از این رو، هنگامی که امنیت فردی در مواقعی غیر از سلب آزادی تهدید گردد، دولت متبوع این فرد، هر چند بازداشتی نیز صورت نگرفته باشد، مکلف به انجام اقدامات لازم برای متوقف ساختن چنین تهدیداتی می باشد. بدین ترتیب، کمیته حقوق بشر، مفهوم گسترده تری از حق آزادی و امنیت شخصی را مورد شناسایی قرار می دهد. بر اساس نظراتی که کمیته حقوق بشر در مورد مفهومی مستقل از امنیت شخصی از سال ۱۹۰۰ تا ۲۰۰۷ صادر کرده است. این مفهوم از دو جنبه به شرح زیر قابل بررسی است:

۱. سلب امنیت شخصی خارج از موارد بازداشت

همانگونه که ملاحظه شد، کمیته حقوق بشر در نظرات متعدد خود با تاکید بر مفهوم گسترده تر، حق آزادی و امنیت شخصی، نقض بند ۱ ماده ۹ میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی را در شرایطی که سلب آزادی جسمانی نیز به عمل نیامده است احراز کرده و به دلیل تهدید امنیت فردی حق آزادی و امنیت شخصی را نقض شده تلقی کرده است. یکی از این نظرات در قضیه دعوی دلدگادوپز علیه کلمبیا صادر شده است که به اختصار به آن اشاره شد.

۲. تهدید امنیت شخصی بازداشت شدگان

کمیته حقوق بشر در پاره ای موارد، علاوه بر بررسی موضوع سلب آزادی جسمانی و رعایت قواعد حق آزادی شخصی، به طور مستقل، به بررسی سایر تهدیدات متوجه امنیت فردی بازداشت شده نیز پرداخته است. در این موارد، شرایط بازداشتگاه به گونه ای بود که فرد محبوس مورد تهدید امنیت فراتر از سلب آزادی نیز قرار گرفته است. بدین معنا که بازداشت شده ای که به طور طبیعی آزادی اش به مخاطره افتاده است به دلیل شرایط ویژه ای که بازداشتگاه او داشته و با رفتار خاصی که بر او صورت گرفته، امنیت فردی اش بیشتر از افرادی که بازداشت آن ها در شرایطی عادی بوده، مورد تهدید واقع شده است (آشوری و بهمنی قاجار: ۱۳۸۸: ۳-۵).

بسامد آزادی و امنیت شخصی در اعلامیه حقوق بشر وقانون اساسی

دهم دسامبر ۱۹۴۸ م، اعلامیه ای به تصویب مجمع عمومی سازمان ملل متحد رسید که امضا کنندگان آن، وحدت اعضای خانواده بشری، کرامت انسانی و شناسایی حقوق ناشی از آن را اساس آزادی، عدالت و صلح در جهان می دانستند و ایجاد جهانی را که در آن، افراد بشر در بیان عقیده خود، آزاد و از ترس و فقر رها باشند، به عنوان بالاترین آرمان و آرزوی بشری اعلام کردند.

این اعلامیه، در سی ماده تدوین شده است که حدود نیمی از آنها به آزادی های بشری اختصاص دارد و برخی از بندهای دیگر نیز به نحوی به مسائل آزادی مربوط می شود. در این جا به صورت گذرا به ذکر موادی از اعلامیه که به آزادی مربوط اند، می پردازیم:

*ماده اول می گوید: تمام افراد بشر، آزاد، زاده می شوند و از لحاظ حیثیت و کرامت و حقوق با هم برابرند.

*ماده سوم می گوید: هر فردی حق زندگی، آزادی و امنیت شخصی دارد.

*ماده چهارم می گوید: بردگی و داد و ستد بردگان در هر صورت، ممنوع است.

*ماده ۵ اعلامیه حقوق بشر: "هیچ کس را نمی توان تحت شکنجه یا مجازات یا رفتاری قرار داد که ظالمانه یا خلاف انسانیت و شئون بشری یا موهن باشد."

*ماده ۶ اعلامیه حقوق بشر: "هرکس حق دارد که شخصیت حقوقی او در همه جا به عنوان یک انسان در مقابل قانون شناخته شود."

*ماده ۷ اعلامیه حقوق بشر: "همه در برابر قانون مساوی هستند و حق دارند بدون تبعیض و باسویه از حمایت قانون برخوردار باشند و حق دارند در مقابل هر تبعیضی که ناقض اعلامیه حاضر باشد و علیه هر تحریکی که برای چنین تبعیضی به عمل آید به طور تساوی از حمایت قانون بهره مند شوند."

*ماده ۹ اعلامیه حقوق بشر: "هیچ کس نباید خودسرانه توقیف، حبس یا تبعید شود."

*ماده ۱۰ اعلامیه حقوق بشر: "هرکس که به بزه کاری متهم شده باشد بی گناه محسوب خواهد شد تا وقتی که در جریان یک دعوی عمومی که در آن کلیه تضمین های لازم برای دفاع او تمام شده باشد، تقصیر او قانوناً محرز گردد."

*ماده دوازدهم در بند اول و دوم، اختصاص به رفت و آمد و حق اقامت آزاد افراد در کشورها دارد.

*ماده هجدهم اشاره می کند که هر شخصی حق دارد از آزادی اندیشه، وجدان و دین، بهره مند شود.

*ماده نوزدهم می گوید: هر فردی حق آزادی عقیده و بیان دارد.

*ماده بیستم، اشاره به حق آزادی تشکیل اجتماعات و مجامع دارد.

*ماده ۲۲ اعلامیه حقوق بشر: "هرکس به عنوان عضو اجتماع حق امنیت اجتماعی دارد و مجاز است به وسیله مساعی ملی و همکاری بین المللی حقوق اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی خود را با رعایت تشکیلات و منابع هر کشور به دست آورد."

*ماده بیست و سوم اختصاص به آزادی انتخاب شغل دارد.

حق آزادی و امنیت شخصی در نظام جمهوری اسلامی ایران

در قانون اساسی کشور ما به صراحت درباره حق آزادی و امنیت شخصی بحث شده و قانونگذار اصولی را به این موضوع اختصاص داده است. آذرماه سال ۱۳۹۵ رییس جمهوری به پشتوانه همین قوانین، منشور حقوق شهروندی را در ۱۲۰ ماده منتشر کرده است که نشان دهنده اهمیت و توجه به حقوق شهروندان به ویژه حق آزادی و امنیت شخصی در نظام جمهوری اسلامی ایران است. در ادامه به برخی از موادی که مستقیماً درباره حق آزادی و امنیت شخصی در منشور حقوق شهروندی است اشاره می شود؛

ماده ۱- شهروندان از حق حیات برخوردارند. این حق را نمی توان از آنها سلب کرد مگر به موجب قانون.

ماده ۱۲- آزادیهای فردی و عمومی شهروندان مصون از تعرض است. هیچ شهروندی را نمی توان از این آزادی ها محروم کرد. محدود کردن این آزادی ها تنها به قدر ضرورت و به موجب قانون، صورت می گیرد.

ماده ۱۳- هر شهروندی حق دارد از امنیت جانی، مالی، حیثیتی، حقوقی، قضایی، شغلی، اجتماعی و نظایر آن برخوردار باشد. هیچ مقامی نباید به نام تأمین امنیت، حقوق و آزادی های مشروع شهروندان و حیثیت و کرامت آنان را مورد تعرض و تهدید قرار دهد. اقدامات غیرقانونی به نام تأمین امنیت عمومی به ویژه تعرض به حریم خصوصی مردم ممنوع است.

ماده ۱۴- شهروندان حق دارند در صورت تعرض غیرقانونی به آزادی و امنیت خود، در حداقل زمان ممکن و با نهایت سهولت به مراجع و مأموران تأمین کننده امنیت عمومی، دسترسی داشته باشند. مراجع و مأموران مذکور باید بدون وقفه و تبعیض و متناسب با تعرض یا تهدیدی که متوجه شهروندان شده است و با رعایت قوانین خدمات خود را ارائه دهند.

آزادی و دیدگاه های گوناگون درباره آن

آزادی حالتی است در انسان که به موجب آن شخص می توان آنطور که اراده کند رفتار نماید. آزادی را از دو جنبه فلسفی و فوقی قابل بررسی می دانند. از جنبه فلسفی مسئله آزادی انسان پیرامون موضوع سنتی حاکمیت جبر یا اختیار است. اینکه انسان از اختیار و آزادی برای انسجام اعمال خود برخوردار بوده و یا اینکه زیر اجبار یا اراده بالاتر قرار دارد (طباطبایی مومنی، ۱۳۸۰: ۱۹۳-۱۹۵).

بسیاری از مکاتب، انسان ها را آزاد و مختار مبدانند از جمله در دین اسلام بر رفتار مختار بودن انسان ها تأکید شده است. چنانچه در قرآن کریم در آیه ۳۹ سوره کهف بیان گردیده "هرکس خواست ایمان آورد و هرکس خواست کفر بورزد" (ناصرزاده، ۱۳۷۳: ۷).

اما آزادی در جنبه حقوقی آن، موضوعی مورد علاقه در پژوهش های حقوقی است. از آزادی در جنبه حقوقی تعریف های گوناگون شده است. بیشتر این تعریف ها بر مبنای اصالت فرد بوده است. (قاضی، ۱۳۷۵: ۶۴۶-۳۴۷) بر این مبنای فرد انسانی آزاد بدنی آمده و باید از مواهب آن بهر مند باشد، بهر مندی از مواهب آزاد بودن همان آزادی است (همان: ۷۷۱).

دیدگاه دیگر آزادی را قدری متعلق به انسان می داند که بر اساس آن می توان آنچه را که به دیگران زیان نمی رساند، انجام بدهد، به بیان دیگر از این دیدگاه آزادی قدرت انجام هرگونه عملی است که به حقوق دیگری لطمه وارد نیارد (همان: ۶۵۳).

آزادی در پیوند، حاکمیت قانونی نیز تعریف می شود. بر مبنای این تعریف، آزادی عبارت از این است که انسان حق داشته باشد هر کاری را که قانون اجازه می دهد؛ انجام داده و تنها از آنچه به وسیله قانون اجازه می دهد، انجام و تنها از آنچه به وسیله قانون منع گردیده خود داری نمایند (همان: ۱۵-۱۸). البته این تعریف از آزادی در عصر حاضر چندان قابل قبول نیست زیرا انسان ها حقوق و آزادی های اساسی دارند که باید قانون نیز آن را به رسمیت بشناسد و بنابراین با وجود اینکه هم اکنون نیز پذیرش حاکمیت قانون اهمیت اساسی در آزادی دارد ولی دیگر نمی توان آزادی را به قانون محدود کرد بلکه باید از آرایه تعریف کلی از آزادی فراتر رفت و با شناسایی گسترده آزادی و مصادیق آن به مفهومی فراگیر از آزادی یاری رساند.

منتسکیو حقوقدان و آزادی خواه فرانسوی گرچه نامش با اندیشه تفکیک قوا پیوند خورده است ولی اندیشه های وی در مورد آزادی و امنیت شخصی نیز قابل توجه است. وی تعریفی جدید از آزادی ارائه می دهد که در این تعریف آزادی و امنیت شخصی اهمیت اساسی دارد. او درباره آزادی می گوید: باید آزادی را با فکر دیگری در نظر گرفت و آن عبارت از امنیت یا اعتقادی است که انسان به امنیت خودش دارد (شاملواحمدی، ۱۳۸۳: ۴۴). منتسکیو بر لزوم قانونی بودن سلب آزادی تأکید ویژه ای داشت و این کار را موجب زحمت و کند شدن دادرسی می دانست ولی این موارد هزینه هایی است که باید برای حفظ آزادی و امنیت تحمل کرد. منتسکیو بر لزوم پاسداری از کرامت انسانی افراد پس از سلب آزادیشان نیز تأکید داشته، شکنجه افراد و بازجویی شان را نکوهش کرده و ممنوعیت آنرا خواستار می گردد. سرانجام اینکه بر فرض برائت نیز باورداشت و در این مورد با بیانی گزیده و کوتاه می گوید "از آنجایی که افراد بشر شرورند قانون مجبور است آنان را بهتر از آنچه هستند فرض نمایند" (بهمنی قاجار: ۱۳۸۷: ۱۷۰).

حق آزادی و امنیت شخصی در کشورهای گوناگون

به رسمیت شناختن آزادی و امنیت شخصی در اسناد جهانی و منطقه ای حقوق بشر به پذیرش حق یاد شده و توسعه مفهوم آن در کشورهای گوناگون نیز یاری رساند. در فرانسه با تأثیر از کنوانسیون اروپایی حقوق بشر و در نتیجه آراء دیوان اروپا که فرانسه را چند بار محکوم کرده بوده، مدت تحت نظر قرارداد در جرایم امنیتی به چهار روز کاهش یافت. در این کشور تأکید بر حق آزادی و امنیت شخصی روبرو فزونی بوده است. این حق در قانون اساسی ۱۹۵۸ مورد اشاره قرار گرفته و قانونی نیز به نام قانون امنیت و آزادی در سال ۱۹۸۱ به تصویب رسیده که بیش از گذشته حفظ آزادی و امنیت فردی را تضمین می کند (دوآ، ۱۳۸۲: ۳۰۷-۳۰۸) در ترکیه نیز حق آزادی و امنیت شخصی به رسمیت شناخته شده است. بر اساس اصل ۱۹ قانون اساسی ترکیه مصوب ۱۹۸۲ که در سال ۲۰۰۱ نیز اصلاح گردیده است، سلب آزادی تنها بر مبنای قانون و به وسیله حکم دادگاه یا بر اساس نظریه بیمارستان های روانی و مراکز بازپروری معتادان مواد مخدر مجاز است. این اصل هم چنین حق تفهیم اتهام، حضور فوری مرجع قضایی و مطالعه خسارات را برای متهمان در نظر گرفته است (بهمنی قاجار، ۱۳۸۷: ۱۷۶)... سرانجام در مورد پذیرش حق آزادی و امنیت شخصی در کشورهای گوناگون باید به پذیرش این حق در افغانستان اشاره کرد. در قانون اساسی مصوب (۱۳۸۲ خورشیدی) ۲۰۰۴ افغانستان، در چند ماده مفاهیم در پیوند با حق آزادی امنیت شخصی مورد شناسایی قرار گرفته اند. ماده ۲۴ این قانون بر حق بهره مندی از آزادی تأکید دارد. ماده ۲۵ به فرض برائت و ماده ۲۷ نیز به ممنوعیت سلب خود سرانه پرداخته است و در ماده ۳۱ نیز حق متهم به تفهیم اتهام در هنگام دستگیری به رسمیت شناخته شده است (علامه، ۱۳۸۳: ۱۱۶-۱۱۷).

حق آزادی و امنیت شخصی در اسناد بین المللی حقوق بشر

تعهدات دولت در زمینه ی پاسداری از حق آزادی و امنیت شخصی در اسناد جهانی حقوق بشر همچون میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی (ماده ۹) و اعلامیه ی جهانی حقوق بشر (ماده ۹) و اسناد منطقه ای مانند اعلامیه ی اسلامی حقوق بشر و ماده

(۲۰) وکنوانسیون اروپا حمایت از حقوق بشر و آزادی های اساسی (ماده ۵) تصریح وبه آثار چنین حقی نیز اشاره شده است. بند ۱ ماده ی ۹ میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی مصوب ۱۶ دسامبر ۱۹۶۶ مطابق با ۲۵ آذرماه ۱۳۴۵ مقرر داشت است "هرکسی حق آزادی و امنیت شخصی دارد. هیچ کس را نمی توان خود سرانه (بدون مجوز) دستگیر یا بازداشت (زندانی) کرد. از هیچ کس نمی توان سلب آزادی کرد مگر به جهات و طبق آیین دادرسی مقرر به حکم قانون". ماده ۹ اعلامیه جهانی حقوق بشر مصوب ۱۰ دسامبر ۱۹۴۸ مطابق با ۱۹ آذر ۱۳۲۷ نیز مقرر داشت است: "هیچ کس را نمی توان خود سرانه بازداشت کرد یا زندانی ساخت یا تبعید نمود" و براساس ماده ی بیستم اعلامیه اسلامی حقوق بشر (قاهره-۱۴ محرم ۱۵/۱۴۱۱ مرداد ۱۳۶۹): "دستگیری یا محدود ساختن آزادی یا تبعید یا مجازات هیچ انسانی جایز نیست مگر به مقتضیات شرع..."

از متن ماده ی ۹ میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی وماده ی ۱۹ اعلامیه ی جهانی حقوق بشر و ماده ۲۰ اعلامیه ی اسلامی حقوق بشر وماده ۵ کنوانسیون اروپای حمایت از حقوق بشر و آزادی های اساسی، می توان اینگونه نتیجه گرفت که آزادی و امنیت شخصی یکی از حقوقی است که برای انسان ها به رسمیت شناخته شده ودولت ها موظف به پاسداری از حقوقی است که برای انسان ها به رسمیت شناخته شده ودولت ها موظف به پاسداری از آن شده اند. بر پایه ی این حق، همه ی افراد همواره باید از حقوق آزادی برخوردار باشند و سلب آزادی از اشخاص باید استثنایی باشد که تنها بر پایه قانون ودستور مرجع قضایی و به حکم ضرورتی گریز ناپذیر انجام گیرد و هرچه زودتر دادرسی عادلانه درباره کسانی که آزادی شان سلب شده است، به عمل آید و اشخاص دستگیر شده حق اعتراض به دستگیری یا بازداشت خود را داشته باشند.

نتیجه گیری

تردید در مطلق نبودن حق آزادی و امنیت شخصی نیست. در این راستا در اسناد بین المللی حقوق بشر حق آزادی و امنیت شخصی در پی لغو کامل اقدامات سلب کننده آزادی شخصی از سوی دولت نیست بلکه در صدد است آزادی شخصی را نظم دهد. تحول آزادی و امنیت شخصی در جهان، ابتدا آرمانی غیر وصول به نظر می رسید، هم اکنون به عنوان یک حق اولیه بشر در بیشتر جهان مورد پذیرش قرار گرفته واز یک کلی گویی صرف خارج شده وحتى با تعریف مشخص و مرزهایی روبه گسترش است. هر فرد انسانی از این حق بهر مند و بر اثر بهر مندی از آن صاحب حقوقی می گردد که از وی همواره وبه ویژه در هنگام توجه اتهام کیفری به او از آن حمایت می نمایند. با این وجود خودسری ودیکتاتوری دشمن اصلی آزادی و امنیت مردمی است و حکومت های دیکتاتوری تلاش می نمایند تا با استفاده از ابزار گوناگون هرچه بیشتر امنیت فردی را محدود نمایند اما سیر تاریخ جهان شکست چنین تلاش هایی را حتمی نشان می دهد. براساس اسناد جهانی حقوق بشر حق آزادی و امنیت شخصی با گستره آن به رسمیت شناخته شده است؛ بنابراین در سلب آزادی افراد حداقل باید موازینی را که در اسناد جهانی حقوق بشر وبه ویژه میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی پیش بینی شده است، رعایت کرد. افزون بر این، با توجه به اینکه قوانین داخلی کشورها قواعد حقوقی را با تفصیل بسیار بیشتر بیان می دارند بدیهی است که در آیین دادرسی کیفری هر کشور، باید سلب آزادی افراد با رعایت تضمینات گسترده تری نسبت به اصل آزاد بودن افراد صورت بگیرد. از حق آزادی و امنیت شخصی، طیفی از حقوق برای فرد و سلسله ای از تکالیف برای دولت پدید می آید. براساس این حق، هر نوع توقیف خود سرانه ممنوع می گردد و سلب آزادی تنها براساس قانون آن هم با دستور مرجع قضایی صالح وبه وسیله ضابطان دادگستری که بر مبنای قانون مشخص ومعین هستند قابل اجرا می باشد.

همچنین در زمینه حق آزادی و امنیت شخصی، کشورها اقدام به تدوین قوانین مترقی و جامعی کرده اند که خاطر نشان می شود تدوین و تصویب قوانین در این زمینه گرچه لازم و ضروری است ولی کافی نیست بلکه حسن اجرای این قوانین و نظارت بر آن باید اعمال گردد. چراکه که شواهد نشان دهنده عدم اجرای این قوانین حتی در کشورهای توسعه یافته در مواردی است.

وامادر راستای این حق در اسناد حقوق بشری بین حقوق فردی و جمعی تفکیک قابل شده اند و بیشتر رو به سوی حقوق فردی دارند.

دو رویکرد کلی نسبت به مفهوم امنیت وجود دارد. اول این که امنیت برآیند تأمین و حمایت از سایر ارزش ها، مصلحت ها و حق های ماهوی دیگر است. به عبارت دیگر، امنیت شخصی روی دیگر سکه تأمین و تضمین شرایط آزادی شخصی و یا دیگر آزادی هاست. در رویکرد دوم، امنیت مفهومی است که خود می تواند تأمین یا تضمین شود. امنیت خود مفهومی ماهوی است که قابل کسب است و مورد هدف قرار می گیرد. پیش تر، امنیت در حق آزادی و امنیت شخصی به مثابه وجه دیگر آزادی شخصی بود و تضمین شرایط آزادی فیزیکی به شمار می رفت. در حال حاضر، امنیت در مفهومی فراتر تمامی حقوق و آزادی های مندرج در اسناد بین المللی را تضمین می کند و حتی خود به مثابه ارزش است. توسعه مفهوم امنیت با تکیه بر نظریه تعهدات مثبت می تواند تضمین بیشتر حقوق بشر را به دنبال داشته باشد. تفکیک امنیت از آزادی در حق آزادی و امنیت شخصی نیز می تواند به زوایای مختلف این حق تأکید مضاعف نماید؛ اما این تفکیک بدان معنا نیست که امنیت در ورای آزادی قرار می گیرد. رجحان هر یک از این مقولات بر دیگری می تواند زمینه های سوء استفاده از این مفاهیم را فراهم کند. تفکیک این مقولات با هدف توسعه حقوق و آزادی هایی است که در صورت تلاقی با نظم عمومی، اخلاق و منافع همگانی تحدید می شوند. در پایان شایسته است به مفهوم جدیدی از امنیت به نام «امنیت انسانی» اشاره شود. مفهوم اخیر رهیافتی صرفاً انسان محور از مقولات مختلف بشری است که امنیت شخص انسان و نیازهای او بر تمامی مقولات حقوق بین الملل و حقوق بشر رجحان دارد. تحلیل مفاهیم مختلف حقوق بین الملل و حقوق بشر در چارچوب مفهوم جدید امنیت انسانی جای تأمل دارد که ضروری است با نظرداشت زمینه های فلسفی و تأثیرگذاری بر حقوق بین الملل در آن بیاندیشیم.

منابع

۱. آخوندی (۱۳۸۴)، آیین دادرسی کیفری، جلد چهارم، چاپ اول، تهران انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
۲. آشوری، محمد (۱۳۸۸)، آیین دادرسی کیفری، جلد دوچاپ یازدهم، تهران: انتشارات سمت.
۳. آشوری، محمد، بهمنی قاجار، محمد علی (۱۳۸۸)، رویه کمیته حقوق بشر در حمایت از حق آزادی امنیت شخصی، فصل نامه حقوق، مجله ی دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دوره سی و هشتم، شماره سوم.
۴. آرای درونکلایی، میثم (۱۳۹۰)؛ «حقوق بین المللی ارتباطات»، تهران: سروش.
۵. اسماعیلی، محسن؛ جزوه حقوق بین الملل ارتباطات، www.mohsenesmaeili.com/NSite
۶. اسمعیل پور، حامد؛ شریعت باقری، محمد جواد (۱۳۹۳)، کاوش در مفهوم جایگاه حق آزادی و امنیت شخصی"، مجله حقوقی دادگستری، سال هفتاد و هشتم، شماره هشتاد و ششم.
۷. اجلالی، علی اکبر (۱۳۸۲)؛ شهر الکترونیک، چاپ اول، تهران: انتشارات دانشگاه علم و صنعت ایران.
۸. بهمنی قاجار، محمد علی (۱۳۸۸) "حق آزادی و امنیت شخصی در نظام حقوق بشر و نظام حقوقی ایران" www.hawzah.net/fa/seminar/view/8260
۹. بهمنی قاجار، محمد علی (۱۳۸۷)؛ «مبانی و سیر تحول حق آزادی و امنیت شخصی"، ماهنامه اطلاعات سیاسی - اقتصادی.
۱۰. بیانیه اصول اجلاس عالی سران درباره جامعه اطلاعاتی/ ۱۲ دسامبر ۲۰۰۳، ش سند WSIS: ۳/ genevae/ E4doc/
۱۱. بروجردی، مهدخت (۱۳۸۳)، «حریم خصوصی در جامعه اطلاعاتی» (۱ و ۲).
۱۲. روتنبرگ، مارک (۱۳۸۰)، «حفظ حریم شخصی در جامعه اطلاعاتی»، چالشهای حقوقی اخلاقی و اجتماعی فضای رایانه ای به کوشش بابک دربیگی، چاپ دوم، نشر: خانه کتاب.
۱۳. جهانگیر، منصور (۱۳۸۳)، قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، نشر: دوران، چاپ سی و چهارم
۱۴. خلیل زاده، مونا (۱۳۹۴)، فضای سایبر و حقوق بشر، مروری بر صورت مساله، www.ihrc.ir
۱۵. خسروی، حسن (۱۳۸۸)، حقوق اساسی ۱، چاپ سوم، تهران: پیام نور.

۱۶. خالقی، علی (۱۳۹۰)، آیین دادرسی کیفری، چاپ پانزدهم، تهران: موسسه مطالعات و پژوهش های حقوقی شهر دانش.
۱۷. دوا، آرت همین (۱۳۸۲)، "آزادی های عمومی و حقوق بشر"، ترجمه: یوسف مولایی ورشید برناک، تهران: دانشکده حقوق و علوم سیاسی.
۱۸. شاملو احمدی، محمد حسین (۱۳۸۳)؛ "دادرسی تحقیقات مقدماتی"، اصفهان: دادیار.
۱۹. علامه، غلام حیدر (۱۳۸۳)، جایگاه حقوق بشر در قانون اساسی افغانستان، فصل نامه مطالعاتی-پژوهشی نهضت، سال پنجم، شماره نوزده.
۲۰. طباطبایی موتمنی، منوچهر (۱۳۸۰)؛ "حقوق اساسی" تهران: میزان.
۲۱. صادقی زیازی، حاتم؛ ابراهیمی منش، مهران (۱۳۹۲)، حق آزادی و امنیت شخصی در اسناد بین المللی حقوق بشر و حقوق ایران؛ با نگاهی به نوآوری های قانون آیین دادرسی کیفری، نشریه مطالعات حقوق تطبیقی.
۲۲. فضای مجازی؛ الزامات و قوانین، ۱۳۹۴، www.gerdab.ir.
۲۳. فرزانه پور، حسین (۱۳۸۷)؛ "تحول مفهومی واژه امنیت در تاریخ روابط بین المللی"، www.birjand.ac.ir.
۲۴. قاضی، ابوالفضل (۱۳۷۵)، گفتارهایی در حقوق عمومی، تهران: دانش گستر، اول.
۲۵. کدخدایی، عباس (۱۳۸۳)، "شبکه های اطلاعاتی جهانی و نقض حقوق بشر با تاکید بر حق حریم خصوصی"، ۲۶.
۲۷. گارن، کوهن (۱۳۸۰)، اینترنت و مسائل نظارتی بین المللی «چالشهای حقوقی و اطلاعاتی و اجتماعی، فصلنامه رایانه ای، چاپ دوم، نشر: خانه کتاب.
۲۸. لوراستین و نیکیل سینا، «رسانه های نوین جهانی و سیاستگذاری ارتباطات (نقش دولت در قرن ۲۱)» ترجمه: لیدا کاووسی، فصلنامه رسانه، سال پانزدهم، شماره دوم.
۲۹. محسنی، منوچهر (۱۳۸۰)، جامعه شناسی جامعه اطلاعاتی، تهران: موسسه انتشارات آگاه: چاپ اول
۳۰. ناصر زاده، هوشنگ (۱۳۷۳)، "آیین دادرسی کیفری، سلب آزادی تن. بازداشت و حبس در حقوق ایران"، تهران: دیدار.
۳۱. ناصر زاده، هوشنگ (۱۳۷۲)، اعلامیه های حقوق بشر، چاپ اول، تهران: جهاددانشگاهی
۳۲. ویژه، محمد رضا (۱۳۹۰)، "تحلیلی بر مفهوم امنیت انسانی و شاخص های آن"، www.hoghooghdanan.com.
۳۳. هاشمی، سید محمد (۱۳۸۴)، حقوق بشر و آزادی های اساسی، چاپ اول، تهران: نشر میزان.
۳۴. www.mizanonline.ir

Protection of the Right of Personal Liberty and Security Based on the International Rules

Shahnaz Hashemi¹, Abbas Zare²

1. Associate professor of Islamic Azad University, Branch of Tehran Markaz, Faculty of Communications Sciences and Media Sciences, Tehran, Iran

2. PhD candidate of social communications sciences, Islamic Azad University, Branch of Ardabil

Abstract

After the right of life, personal liberty and security is one of the critical concerns of humans. The importance of these two has led to the identification of the right of personal liberty and security in the international and regional documents. The right of personal liberty and security is one of the oldest and most fundamental human rights which is considered one of the most important issues in criminal justice. The integration of the right of personal liberty and the right of human security has manifested itself in human rights documents in the form of the right of personal liberty and security. The right of personal liberty and security is one of the most important human laws emphasized by Article 3 of the Universal Declaration of Human Rights 1948, Article 9 of the International Covenant on Civil and Political Rights 1966, and Article 5 of the European Convention on Human Rights adopted in 1950. Article 22 has ensured privacy (including housing and jobs), legal security (rights) and personal security (physical, financial and spiritual security). Thus, Article 22 has accumulated various instances of security in the form of human security. Iran is in compliance with the rules of the international society in its legislation. Although there are ambiguities in the law which must be removed, these rules have tried to develop the right of personal liberty and security on the basis of the law unless they violate the rights of others.

The investigation of any of these rights from the perspective of the Human Rights Committee plays an important role in identifying the limits of the right of personal liberty and security. This paper has addressed the conceptual scope of the right of personal liberty and security and has relied on the views of the Human Rights Committee and the European Court of Human Rights where needed.

Keywords: right of personal liberty and security, personal liberty, personal security, history of the concept of personal liberty and security right
